

Kwame Nkruma

Category: Kitapcy, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 25 января, 2025

Kwame Nkruma **Taryhyň akymyny üýtgedenler**

ÝURDUNA GARAŞSYZLYGY GETIREN ILKINJI AFRIKALY LIDER: KWAME NKRUMA

Ýurduna garaşsyzlygy getiren ilkinji afrikaly lider 1972-nji ýylda uzaga çeken kesel we sürgün zerarly aradan çykdy.

Kwame Nkruma Afrika koloniýasynda premýer-ministrlik eden ilkinji afrikaly we geçen asyryň birinji ýarymyň tanymlaşsýýetleriniň biridir.

Birnäçe ýyllap ABŞ-da okan Nkruma syýasy ugrunda sosialistik prinsipleri göwnemakul hasaplady.

«Baglanşyksyzlar hereketiniň» ýolbaşçylaryndan bolan Nkruma yklymdaky döwlet hereketi öňbaşçylarynyň hatarynda ýer aldy.

Garaşsyzlygyny almazyndan öň Gana «Altyn kenar» diýlipdir.

Gana – iňlisleriň beren adynyň ýerli dildäki terjimesidir.

Gananyň Nkruma bilen başdan geçiren tejribesi garaşsyz Afrikanyň idealyna öwrülmekdi.

Emma döwlet dolandyryş edaralaryndaky korrupsiýa, edenetdilik, parahorluk we garyndaşparazlyk az wagtdan soň Afrikanyň ilkinji demokratik tejribesini ýom-ýok etdi.

Akra Afrikanyň iň owadan ýerleriniň biri.

Hökümet ýurduň garaşsyzlygyny almagynyň yzyndan dolandyryş binasy hökmünde ulanmaga daniýaly gul söwdagärleriniň 1661-nji ýylda guran jaýyny saýlap aldy.

Ilki portugaliýalylar, yzyndanam daniýalylar gelip, bu owadan ak galany basyp alypdyrlar.

Ýurt iňlislerjň golastyna geçensoň, galany sanatoriýa öwürdiler.

Bu ýer 1900-njy ýyldan bäri ýurdy dolandyryň merkez bolup hyzmat etdi.

Kwame Nkruma syýasy karýerasyna başlanda Akrada baý fotosuratçy tanşynyň peşgeş beren öýünde ýaşady.

«Cadillac» kysymly, gara reňkli ilkinji awtoulagyny satyn alanda, oňa awtoulagyň käbir şübheli adamlaryň ýumşuny bitirmek şerti bilen berlendigi hakda gep-gürrüň ýaýrady.

Nkruma muny ret etdi we awtoulagy satyn almak üçin bergi edendigini aýtdy. Emma onuň döwrüniň soňky günlerinde aýalynyň altyndan ýasalan gärdekde ýatyp-turýandygyny bilmeýän ýokdy.

Nkruma 1909-njy ýylda Fransiýanyň öňki koloniýasy Kot'd-Iwuara golaý ýerdäki kiçijik obada dünýä indi.

Şenbe günü dünýä inendigi üçin oňa ýerli halkyň dilinde «şenbe» manysyny berýän Kwame ady dakylady.

Başlangyç bilimi missionerlerden aldy, 18 ýaşynda mugallym boldy.

Kakasynyň dogany ony ABŞ-nyň Pensilwaniýa şatyndaky Linkoln uniwersitetine okuwa ugratdy.

Ol ýerde ABŞ-daky we Kanadadaky afrikaly talyplar jemgyýetiniň başlygy boldy.

Nkruma ABŞ-dan soň Londonyň ýokary okuw jaýlarynda-da birnäçe ýylyny geçirdi. Watanyna dolanyp syýasata girendenem, premýer-ministrlike saýlandy.

Nkruma 1960-njy ýylda Gana Respublikasynyň döredilendigini jar etdi. Şol sanda özüni-de ömürlük prezident diýip ygylan etdi.

Emma 1966-njy ýylda Pekinde saparda wagty bolup geçen harby döwlet agdarlyşygy bilen wezipeden çetleşdirildi.

Müňlerçe adamlyk jemendeler muny uly şatlyk-şagalaň bilen kabul etdi.

Ýurduna garaşsyzlygy getiren ilkinji afrikaly lider 1972-nji ýylda uzaga çeken kesel we sürgün zerarly aradan çykdy.

Görüşýänçäk...

Semir ATAULLAH,
Liwanly žurnalist.

09.05.2020 ý. Taryhy şahslar